

دوفصلنامه «پژوهش‌های نوین در آموزه‌های قرآن و سنت»

سال دوم، شماره سوم - بهار و تابستان ۱۳۹۸؛ صص ۸۲-۹۸

کتاب‌شناسی پاسخ به شبهات قرآنی

کیوان احسانی^۱

سیدمجید نبوی^۲

(تاریخ دریافت: ۹۷/۷/۱۵؛ تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۱۹)

چکیده

قرآن کریم از همان ابتدای نزول مورد هجومه معاندان و مخالفان قرار گرفت و آنان شبه‌هائی علیه قرآن مطرح نمودند. مسلمانان نیز از ابتدای نزول تاکنون به شبهات مطرح‌شده پاسخ داده‌اند. شناخت منابعی که به شبهات قرآنی پاسخ داده‌است؛ برای محققان ضروری و مهم به نظر می‌رسد. در این نگارش ۱۵۹ کتاب معرفی می‌شود که در موضوع پاسخ به شبهات قرآنی شناخت جامع و کاملی به مخاطبان ارائه می‌دهد. این کتاب‌ها در موضوعاتی چون: روش‌شناسی پاسخ به شبهات، پاسخ به شبهات و اشکالات مستشرقان و دایره‌المعارف لایدن، پاسخ به شبهات و اشکالات نواندیشان و پاسخ به اشکالات پیرامون وحی و غیره هستند.

معرفی این کتاب‌ها سبب دستیابی راحت‌تر، سریع‌تر، دقیق‌تر و کامل‌تر به شبهات می‌شود، همچنین پژوهشگران با شناخت این منابع و استفاده از آن‌ها، می‌توانند تحقیقات متقن‌تر و غنی‌تر ارائه بدهند و از موازی کاری دوری کنند. از دیگر نتایج این تحقیق یافت خلاءهای پژوهشی و شبهات پاسخ داده نشده است که اندیشمندان خواهند توانست با برنامه‌ریزی صحیح به پاسخ آنها بپردازند. **کلیدواژه:** شبهات قرآنی، شبهه، پاسخ به شبهه، کتاب‌شناسی.

^۱ عضو هیئت علمی دانشگاه اراک keyvan.ehsani@gmail.com

^۲ دانشجوی دکتری دانشگاه اراک majidnabavi1366@gmail.com

مقدمه

شناخت منابع منتشر شده پیرامون شبهات قرآنی و پاسخ به شبهات قرآنی امری مهم و ضروری است. معرفی این منابع، برای جامعه و پژوهشگران مفید خواهد بود. معرفی منابع، سبب جلوگیری از موازی کاری شده و تحقیقات آینده را متقن تر و غنی تر می‌کند.

نگارش کتاب‌شناسی از گذشته تاکنون متداول بوده است. افرادی مانند ابن‌نديم کتاب الفهرست و حاجی خلیفه کتاب کشف الظنون عن اسامی الکتب و الفنون را نوشته‌اند. همچنین اسماعیل پاشا بغدادی کتاب‌شناسی هدیه‌العارفین و آقابزرگ طهرانی کتاب الذریعه الی تصانیف الشیعه نوشت. امروزه نیز پژوهشگران اقدام به نگارش کتاب‌شناسی و منبع‌شناسی می‌کنند. کتاب‌شناسی‌ها امروزه دقیقتر و در ریز موضوعات خاص و متنوع می‌باشد.

نخستین کتاب‌شناسی پیرامون قرآن در عصر جدید، کتاب معجم مصنفات القرآن الکریم، نوشته علی شواخ اسحاق است. از دیگر کتاب‌شناسی‌های قرآنی می‌توان از کتاب‌شناسی جهانی ترجمه‌ها و تفسیرهای چاپی قرآن مجید به ۶۵ زبان، نوشته محمد آصف فکرت می‌توان نام برد. معجم الدراسات القرآنیه، اثر عبد الجبار رفاعی و کتابنامه بزرگ قرآن، اثر محمد حسن بکایی، آثار ارزشمند دیگری در این عرصه هستند. علاوه بر منابع نامبرده شده می‌توان به شناخت‌نامه تفاسیر، نوشته سید محمد علی ایازی؛ سیر نگارش‌های علوم قرآنی، تألیف محمد علی مهدوی راد؛ و کتاب‌شناسی جهانی قرآن کریم که توسط پایگاه اطلاع‌رسانی سراسری اسلامی (پارسا)، در مدتی کمتر از یک سال انجام گرفت، اشاره کرد.

کتاب‌شناسی‌ها وسیله گردآوری اطلاعات کتاب‌شناسی نوشته‌های مربوط به یک موضوع خاص می‌باشند و ابزاری برای بهره‌گیری بهتر از دانش موجود و تجربه‌های افراد دیگر و حتی جوامع دیگر هستند. با ارائه کتاب‌شناسی‌ها به پژوهشگران سطح کیفیت پژوهش‌ها بالاتر می‌رود و شاهد پژوهش‌های بهتری خواهیم بود.

در معنای کلی کتاب‌شناسی یا کتاب‌نامه، معادل واژه انگلیسی «Bibliographi» و به معنای تشریح، تفسیر، توصیف و بررسی کتاب است و در اصطلاح مشهور، به مجموعه اطلاعات کتاب‌شناختی (نام نویسنده، عنوان، مترجم، محل انتشار، ناشر، تاریخ انتشار، تعداد صفحات یا قیمت کتاب) آثار چاپی، غیر چاپی و نسخه‌های خطی و گاه تحلیلی اطلاق می‌شود و با نظم

خاصی به قصد استناد و ارائه اطلاعات تهیه می‌گردد. البته قلمرو کتاب‌شناسی، پژوهش در همه جنبه‌های مادی و معنوی کتاب‌ها را در برمی‌گیرد و افزون بر توصیف ظاهری کتاب، وظیفه معرفی و گزارشگری از محتوای کتاب را نیز بر عهده دارد.

درباره انواع کتاب‌شناسی باید گفت که با یک تقسیم‌بندی کلی سه نوع کتاب‌شناسی یا منبع‌شناسی (به لحاظ حجم کتاب‌شناسی و توصیفی یا تحلیلی بودن آن) را می‌توان معرفی کرد. نوع اول آن معرفی منابع به صورت شمارشی است که به معرفی هر منبع حدود یک یا دو خط می‌پردازد که شامل عنوان کتاب، نویسنده، انتشارات، سال چاپ و تعداد صفحه کتاب می‌باشد.

نوع دوم کتاب‌شناسی، کتاب‌شناسی تفصیلی است که به معرفی اجمالی کتاب و بیشتر از نوع اول می‌پردازد که شامل فصل‌های کتاب و محتوای آن‌ها می‌باشد که متوسط معرفی حدود یک صفحه است و البته باز بنا بر اهداف نویسنده مقدار آن قابل تغییر است. در این نوع کتاب‌شناسی یک اطلاعات اجمالی به مخاطب ارائه می‌شود تا بدون مطالعه تمام کتاب اطلاعاتی کلی از فصل‌ها و مطالب کتاب به دست می‌آورد.

نوع سوم کتاب‌شناسی تحلیلی است که علاوه بر توضیح به نقد و بررسی کتاب هم می‌پردازد یعنی نکات قوت و ضعف کتاب را هم معرفی می‌نماید. این نوع از کتاب‌شناسی‌ها جنبه علمی پژوهشی دارند و بسیار راهگشا و مفید برای علم می‌باشد. به نظر می‌رسد که ضرورت دارد که هر سه نوع کتاب‌شناسی و منبع‌شناسی در حوزه‌های مختلف علوم خصوصاً، علوم اسلامی نگاشته شود تا اطلاعات موردنیاز پژوهشگران در این زمینه تامین شود.

اما درباره شبهه باید گفت که شبهه را لغتنامه دهخدا اینگونه معنا کرده است: پوشیدگی کار و مانند آن و امری که در آن حکم به صواب و خطا نکنند. گفته شده است که شبهه اسم است از اشتباه و آن در امری است که جواز و حرمت و صحت و فساد و حق و باطل اشتباه شده باشد.

شبهه به مقداری از شباهت اطلاق می‌شود که به طور معمول سبب التباس و اشتباه می‌شود. شبهات گاه از جانب مستشرقان علیه قرآن مطرح است گاه از میان مسلمانانی که مرتد می‌شوند و گاه از نواندیشان مسلمان نشأت می‌گیرد که پاسخ‌دهی و دفاع از قرآن یک ضرورت همگانی است.

لازم به توضیح است که تاکنون نگارشی با عنوان مقاله پیش رو وجود ندارد و این نگارش اولین نوشته در حوزه معرفی منابع پاسخ به شبهات قرآنی است. نیز توجه به این نکته ضروری است که هرچند که بخشی از منابع عدم تحریف قرآن معرفی شده اند ولی هدف نگارنده بیان منابع تحریف که خود نگارشی مستقل می‌طلبد نبوده است. برای اطلاع بیشتر از منابع عدم تحریف قرآن می‌توان به کتاب زیر رجوع کرد: کتاب‌شناسی عدم تحریف قرآن، کاظم استادی، تهران: نشر مشعر، ۱۳۹۵، ص ۲۷۵. این کتاب به معرفی بیش از ۵۰۰ اثر پیرامون عدم تحریف قرآن می‌پردازد.

در ادامه به معرفی ۱۵۹ کتاب پیرامون پاسخ به شبهات پرداخته می‌شود.

کتاب‌ها

۱. ۱۶۰ شبهه جدید حول القرآن‌الکریم، محسن الانصاری‌الخزرجی، قم: الماس، ۱۴۳۴ ق. = ۱۳۹۲، ۴۳۸ ص.

۲. اباطیل الخصوم حول القصص القرآنی (عرض و مناقشه)، عبدالجواد محمد المحمص، اسکندریه: الدارالمصریه، ۲۰۰۰ م. = ۱۳۷۹، ۳۱۵ ص.

۳. ارشاد القرآن والسنة: الی طریق المناظره و تصحیحها و بیان العلل الموثره (من کتاب بدایع الفوائد)، ابن قیم الجوزیه الدمشقی؛ درسه و تحقیق ایمن عبدالرزاق الشوای، دمشق: دارالفکر (دمشق)؛ بیروت: دارالفکر المعاصر ۱۴۲۱ ق. = ۲۰۰۱ م. = ۱۳۸۰، ۲۱۶ ص.

۴. از بغداد به مرو: بازخوانی تاریخ اسلام از آخر به آغاز، کارل - هاینتس اولیگ؛ برگردان ب. بی نیاز (داریوش)، کلن: پویا، ۲۰۱۳ م. = ۱۳۹۲، ۱۵۴ ص.

۵. اسالیب القرآن‌الکریم فی الرد علی الحملات الاعلامیه، نعیم رزق الدردساوی، عمان: دارالفرقان، للنشر والتوزیع، ۲۰۰۰ م. = ۱۴۲۰ ق. = ۱۳۷۹، ۳۲۲ ص.

۶. استدلال و احتجاج در قرآن، سعید خرسندی سرتیشیزی، فرخ‌شهر: آصف، ۱۳۷۹، ۱۸۹ ص.

۷. اسطوره تحریف، یا، تحریف‌ناپذیری قرآن، علی موسوی دارابی، مشهد: امامت، ۱۳۸۱، ص ۳۵۲.

۸. اسلوب بیانی قرآن؛ شبهات و پاسخ‌ها، سیدمحمد موسوی مقدم، قم: دانشکده اصول دین، ۱۳۹۶، ۳۱۲ ص.

۹. اشعه من عقائد الاسلام، محمد الصدر؛ تحقیق موسسه احیاء الکتب الاسلامیه، قم: جلال‌الدین، ۱۴ق. عنوان روی جلد این کتاب اشعه من عقائد الاسلام، منه المنان، رفع الشبهات عن الانبياء که به شبهات از جمله شبهات پیرامون عصمت انبیاء پاسخ می‌دهد.
۱۰. اظهار الحق، شیخ رحمه الله خلیل الرحمن الهندی، قاهره: مکتبه الثقافه الدینیه، ۱۹۹۱م = ۱۳۷۰.
۱۱. اعاجیب الاکاذیب، محمدجواد البلاغی؛ لعداد محمدعلی الحکیم، قم: المعد، ۱۴۱۲ق. = ۱۳۷۰، ص ۱۳۲ و بیروت: دارالمرتضی، م ۱۹۹۲. = ق ۱۴۱۳. = ۱۳۷۱، ص ۱۳۲ و قم: دلیل ما، ۱۳۸۲، ص ۸۱.
۱۲. اعترافات دانشمندان بزرگ جهان: شامل اعتراف ۱۵۰ نفر در ۲ بخش: بخش اول اثبات وجود خدای یگانه بخش دوم درباه حقانیت قرآن و پیامبر اسلام و برتری دین مبین اسلام و خدمات مسلمین، خیرالله مردانی، تهران: آئین جعفری، ۱۴۰۲ق. = ۱۳۶۰، ۱۴۴ ص.
۱۳. اعجاز قرآن از دیدگاه مستشرقان، رئیس اعظم شاهد، قم: مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۶، ص ۳۷۹.
۱۴. اعجاز قرآن با گرایش شبهه پژوهی، محمدعلی محمدی؛ برای مرکز فرهنگ و معارف قرآن، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۴، ۲ ج.
۱۵. اعجاز قرآن در پیراستگی از اختلاف و نقد شبهات، اسمعیل سلطانی بیرامی، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، انتشارات، ۱۳۹۶، ۳۱۶ ص.
۱۶. اعلام الخلف بمن قال بتحریف القرآن من اعلام السلف، تألیف صادق العلائی، بی جا: دارالهدی، ۱۴ق. = ۱۳.
۱۷. افتراءات و اکاذیب فی کتاب لله ثم للتاریخ، مرتضی العسکری، قم: کلیه اصول الدین، ۱۴۲۴ق. = ۱۳۸۲، ص ۱۷۶.
۱۸. افسانه تحریف قرآن، رسول جعفریان؛ ترجمه محمود شریفی، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، معاونت فرهنگی، ۱۳۶۷، ص ۱۳۸.
۱۹. اکذوبه تحریف القرآن بین الشیعه و السنه، رسول جعفریان، تهران: منظمه الاعلام الاسلامی، معاونیه الرئاسة العلاقات الدولیه، ۱۴۰۶ق. = ۱۳۶۴، ۷۹ ص و ممثله الامام القائد السید الخامنتی فی الحج، قسم التحقیق و التعلیم، ۱۴۱۳ق. = ۱۳۷۲، ص ۱۳۹.

۲۰. الاسلام بین الانصاف و الجحود، محمد عبدالغنی حسن، قاهره: موسسه المطبوعات الحديثه، ۱۹م. = ۱۴ق. = ۱۳، ص ۱۴۷.
۲۱. القرآن الکریم من المنظور الاستشراقی: دراسه نقديه تحليليه، محمد محمد ابوليله، مصر: دارالنشر للجامعات، ۱۴۲۳ق. = ۲۰۰۲م. = ۱۳۸۱، ۴۲۴ ص.
۲۲. الکلمات الحسان فی الحروف السبعه و جمع القرآن، محمدنجيب المطيعی الحنفی، بغداد: مکتبه الشرق الجديد، ۱۴۰۳ق. = ۱۹۸۲م. = ۱۳۶۱، ص ۱۲۶.
۲۳. المستشرقون و القرآن: دراسه نقديه لمناهج المستشرقين، عمر لطفى العالم، مرکز دراسات العالم الاسلامی، م ۱۹۹۱. = ۱۳۷۰، ۲۰۴ ص.
۲۴. المستشرقون و القرآن الکریم، محمدامين حسن محمد بنی عامر، اربد (اردن): دارالامل، ۲۰۰۴م. = ۱۳۸۳، ۵۹۵ ص.
۲۵. اندیشه هشیاری و رهایی، رحیم شریفی، کلن: انتشارات سهند، ۱۳، ۳۰۶ ص.
۲۶. انگاره تحریف قرآن، جعفر انواری، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، مرکز انتشارات، ۱۳۸۴، ۲۰۸ ص و ۱۳۹۰، ۲۶۴ ص.
۲۷. انگیزه زبونی: دیدگاهی تازه درباره اسلام، سلطان ملک، لس آنجلس: شرکت کتاب، ۲۰۱۲م. = ۱۳۹۱، ۱۷۹ ص.
۲۸. آراء علماء المسلمين فی التقیه و الصحابه و صیانه القرآن الکریم، مرتضی الرضوی، بیروت. لندن: الارشاد للطباعه و النشر، ۱۴۰۹ق. = ۱۹۸۹م. = ۱۳۶۸، ۲۶۲ ص.
۲۹. آراء المستشرقين الفرنسيين فی القرآن الکریم- دراسه نقديه، احمد نصری، رباط: دارالقلم، ۲۰۰۹م، ۲۶۹ ص.
۳۰. آفتاب فاش و نفرت خفاش (ضرورت دین، حقانیت اسلام، رد منتقدین قرآن)، محمدصديق حسامی، مریوان: امام ربانی، ۱۳۹۵، ۲۲۸ ص.
۳۱. آفتاب فاش و نفرت خفاش: در رد منتقدین قرآن، محمدصديق حسامی، مریوان: امام ربانی، ۱۳۹۵، ۲۳۰ ص.
۳۲. آیات ربانی و شبهات شیطانی تحقیقی در شبهات باطل پیرامون قرآن کریم و پاسخ به آنها، شهاب کاظمی، رشت: کتاب مبین، ۱۳۹۰، ۱۵۶ ص.

۳۳. باران وحی: نکات تفسیری برای بهایان، محبوبه نصرالهی، نجف‌آباد: انصارالامام‌المنتظر (عج)، ۱۳۹۱.
۳۴. بازشناسی قرآن، روشنگر، سانفرانسیسکو: پارس، ۱۳۷۳، ۴۱۳ ص.
۳۵. بررسی شبهات قرآنی، محمد سادات منصور، تهران: محمد سادات منصور، ۱۳۹۲، ۱۷۶ ص.
۳۶. بررسی شهادت قرآن و فرهنگ زمانه، حسن رضا رضایی؛ ویراستار محمدحسن جواهری؛ تهیه‌کننده مرکز مطالعات و پژوهش‌های فرهنگی حوزه علمیه، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه، ۱۳۸۳، ۱۷۰ ص.
۳۷. بررسی مبانی کتاب «نقد قرآن»، محمدعلی رضایی اصفهانی؛ برای مرکز پژوهشی قرآن کریم المهدی (عج)، قم: انتشارات پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۹۵ و دفتر نشر معارف، ۱۳۹۵، ۱۸۴ ص.
۳۸. بررسی و نقد دیدگاه‌های مستشرقان درباره نسخ در قرآن کریم، علی شریفی، رشت: کتاب مبین، ۱۳۸۶، ۱۵۱ ص.
۳۹. بررسی و نقد شبهات آیات جنین در قرآن کریم، صمد اسمی قیه‌باشی، عبدالرضا زاهدی، قم: دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، ۱۳۹۷، ۲۵۰ ص.
۴۰. پادزهر در دفع انکار نزول وحی پاسخی فشرده به کتاب بسط تجربه نبوی، احمد احمدی، قم: بوستان کتاب قم (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۳، ۴۸ ص و ۱۳۹۵، ۴۸ ص و قم: زلال کوثر، ۱۳۸۱، ۴۸ ص.
۴۱. پاسخ به شبهات قرآن: نقد دکتر سها کتاب، تدوین و تألیف محمدعلی رضایی اصفهانی؛ تنظیم و نظارت نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی اداره مشاوره و پاسخ، قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۷، ۱۸۴ ص.
۴۲. پاسخ به شبهات و سوالاتی درباره قرآن کریم، اسماعیل رضایی، مریم نجفی، تهران: کاتبان وحی، ۱۳۹۱، ۱۰۹ ص.
۴۳. پاسخ به نقد قرآن: مجموعه مقالات و مناظرات دینی، احمد عابدینی، قم: اشکذر، ۱۳۹۶، ۲۰۰ ص.

۴۴. پژوهشی در محکم و متشابه، محمد اسعدی، محمود طیب حسینی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۰، ۲۷۰ ص.
۴۵. تاملات قرآنی کتاب، غلامرضا مدبرعزیزی، مشهد: سخن‌گستر، ۱۳۹۶، ۵۲۴ ص.
۴۶. تحریف قرآن؟، رسول جعفریان؛ مترجم ممتازعلی صاحب، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، روابط بین‌الملل، ۱۴۱۰ق. = ۱۳۶۸، ص ۱۰۰.
۴۷. تحریف قرآن (توهم یا حقیقت؟)، فیض‌الله عابدینی؛ ویرایش فنی زین‌العابدین درگاهی، ساری: مرکز انتشارات توسعه علوم، ۱۳۸۱، ص ۹۶.
۴۸. تحریف قرآن: بررسی و نقد، سیدعلی حسینی میلانی، قم: الحقایق، ۱۳۹۴، ۶۳۸ص.
۴۹. تحریف‌ناپذیری قرآن، عبدالکریم بهجت‌پور، قم: آثار نفیس: موسسه آموزشی - پژوهشی مذاهب اسلامی ۱۳۸۸، ۱۱۹ ص.
۵۰. تحریف‌ناپذیری و حجیت قرآن کریم، نکونام، تهران: انتشارات صبح فردا، ۱۳۹۳، ۱۲۲ص و قم: ظهورشفق، ۱۳۸۵.
۵۱. تحلیل ماهیت وحی نبوی (همراه با نقد فرضیه رویای رسولانه)، عباس احمدی سعدی؛ ویراستار علمی علی محمد روانستان، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات؛ فسا: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد فسا، مرکز انتشارات علمی، ۱۳۹۶، ۲۲۴ ص.
۵۲. ترازمند (انسجام آیات، تحلیل و نقد شبهات)، مهدی جعفری، قم: مرکز نشر کتاب، ۱۳۹۷، ۲۲۰ ص.
۵۳. التسعینیه، احمدبن عبدالحلیم بن تیمیه؛ دراسه و تحقیق محمدبن ابراهیم العجلان، ریاض: مکتبه المعارف للنشر و التوزیع، ۱۴۲۰ق. = ۱۹۹۹م. = ۱۳۷۸، ۳ ج.
۵۴. تفسیر آیات نجومی با تاکید بر پاسخ به شبهات، سیدعیسی مسترحمی؛ برای نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها، دانشگاه معارف اسلامی، معاونت پژوهشی، دانشگاه معارف اسلامی، قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۷، ۴۷۱ ص.

۵۵. تنزیه خداوند از ظلم (بررسی شبهات ناظر به انتساب صفت ظلم به خداوند در قرآن کریم)، سمانه تمیزی، سکینه آخوند، قم: دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، ۱۳۹۷، ۲۰۵ ص. این کتاب نقدی بر فصل پنجم کتاب "نقد قرآن" تألیف سه‌ها (مستعار) است.
۵۶. توطئه جدید: پاسخ به شبهات قرآنی، مکارم شیرازی، قم: انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)، ۱۳۹۵، ۷۲ ص.
۵۷. جاء الحق، علی کمالی، تهران: مسجد جامع تهران، کتابخانه چهلستون: ۱۳۶۷، ص ۱۴۰.
۵۸. الجدل الدینی بین المسلمین و اهل الكتاب بالاندلس (ابن حزم - الخزوجی)، خالد عبدالحمیم عبدالرحیم السیوطی، قاهره: دارقبا، ۲۰۰۱ م. = ۱۳۸۰، ۲۹۶ ص.
۵۹. جدلیه القرآن، خلیل احمد خلیل، بیروت: دارالفکر البنانی، م ۱۹۹۴ = ۱۳۷۳، ص ۱۷۶.
۶۰. حروف مقطعه قرآن از منظر مفسران و مستشرقان، محسن طالب نژادکاسگری، تهران: انتشارات بین‌المللی شمس، ۱۳۹۲، ۲۱۲ ص.
۶۱. حمله به خورشید با ۲۵ تیر، سیدمحمد رضا علوی سرشکی؛ ویراستار حمیدرضا حبیبی، اصفهان: سلام سپاهان، ۱۳۹۷، ۹۶ ص.
۶۲. حوار الحقیقه فی ضوء رؤیه التوحید الدینی الثقافی، تحسین البدری، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشرالمصطفی صلی الله علیه و آله، ۱۳۹۵، ۱۶۸ ص.
۶۳. خاورشناسان و ابن عباس: تحلیل انتقادی دیدگاه‌های خاورشناسان درباره آثار تفسیری منسوب به ابن عباس، نویسنده نصرت نیل‌ساز، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۳، ۳۶۵ ص.
۶۴. خاورشناسان و پژوهش‌های قرآنی، محمدحسین علی الصغیر؛ مترجم محمدصادق شریعت، تهران: مطلع الفجر، ۱۳۷۲، ص ۱۵۵.
۶۵. خاورشناسان و جمع و تدوین قرآن کریم، فروغ پارسا، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۹۰، ۳۰۵ ص.
۶۶. خاورشناسان و قرآن کریم (با تکیه بر آراء آرتور جفری و رژی بلاشر)، د. اسماعیل سالم عبدالعال؛ مترجمان حامد مرادی، واحد بکرانی، سنندج: واحد بکرایی، ۱۳۹۴، ۱۴۰ ص.
۶۷. خلاصه نقد شبهات پیرامون قرآن کریم به ضمیمه پیش‌درآمدی بر اصول و روش‌های نقد شبهات قرآنی، تألیف محمدهادی معرفت؛ تهیه و تدوین دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت فرهنگی - تبلیغی، قم: رشید، ۱۳۹۳، ۲۷۹ ص.

۶۸. دانه‌های بهانه: پاسخ به شبهات سایت گرانوم، سیدمحسن طباطبایی؛ اجرا موسسه فرهنگی هنری آموزشی الست کیش، تهران: نشر رادمند، ۱۳۹۵، ۱۱۷ص.
۶۹. در دفاع از قرآن کریم (در پاسخ به آقای اکبر گنجی)، مصطفی حسینی طباطبائی، تهران: دلارنگ، ۱۳۸۸، ۹۶ص.
۷۰. درآمدی بر شبهات پیرامون اسلام و قرآن و پاسخ به آنها، ادريس محمدی، تهران: سخنوران، ۱۳۹۴، ۱۳۲ص.
۷۱. درآمدی بر وحيانيت الفاظ قرآن، پژوهشی کلامی، قرآنی پیرامون وحی نبوی پاسخ به شبهه غیروحيانی بودن الفاظ قرآن کریم، محمدباقر عامری‌نیا، قم: راه سبز، ۱۳۸۸، ۲۴۷ص.
۷۲. دروغ‌های شگفت‌آور: ترجمه کتاب الاعاجيب الاكاذيب، محمدجواد البلاغی؛ مترجمین زهرا صادقی، فرزانه رزم‌آهنگ، منصوره داش‌خانه؛ با مقدمه‌ای از محمد کاشانی، تهران: نشر گوهر دانش، ۱۳۹۵، ۱۱۶ص.
۷۳. دفاع از حریم قرآن، محمدجواد فاضل لنکرانی، قم: عقل سرخ، ۱۳۸۱، ۶۴ص.
۷۴. دفاع از قرآن در برابر آرای خاورشناسان، عبدالرحمن بدوی؛ برگردان و پژوهش حسین سیدی، مشهد: آستان قدس رضوی، شرکت به‌نشر، ۱۳۸۳، ۲۹۲ص.
۷۵. دفاع از قرآن در رد کتاب «نقد قرآن»: (نقد بررسی فصل اول و دوم)، محمدباقر حیدری‌نسب؛ به سفارش نهاد مقام معظم رهبری دانشگاه علوم پزشکی زنجان. قم: فرشتگان فردا، ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶، ۳۲۴ص.
۷۶. دفاع عن القرآن الکریم - الجامع للمسلمین علی کلمه التوحید، محمدرضا الحسینی‌الجلالی، قم: دلیل، ۱۴۲۱ق. = ۱۳۷۹، ۲۰۹ص و ۱۳۸۵، ۲۰۹ص.
۷۷. ذلک‌الکتاب لاریب فیه، فاضل محسن الساعدی، قم: الماس، ۱۴۳۹ق. = ۲۰۱۸م. = ۱۳۹۶، ۱۰۴ص.
۷۸. رد افتراءات المبشرین علی آیات قرآن الکریم، محمد جمعه عبدالله، ق ۱۴۰۵ = م ۱۹۸۵ = ۱۳۶۴، ۳۵۰ص.

۷۹. ردالقرآن والکتاب المقدس علی اکاذیب القمص زکریا بطرس: دراسة علمیه ترد علی اکاذیب و جهل القمص زکریا بطرس، ایهاب حسن عبده، بی‌جا: ایهاب حسن عبده ۱۴۲۶ق. = ۲۰۰۵م. = ۱۳۸۴.
۸۰. الرد علی الشبهات من السنه والایات، حوار عقائدی مع محمدالصدر، قم: ایران نگین، ۱۴۲۶ق. = ۲۰۰۶م. = ۱۳۸۴، ۳۵ ص.
۸۱. روایت اول: پژوهشی پیرامون قرآن و مقایسه با جایگاه‌شناسی غرب، محمدصالح آلبک آذربایجانی، تهران: پلک، ۱۳۸۹، ۲۰۲ ص.
۸۲. رویکرد خاورشناسان به قرآن (بررسی پیشینه و تحلیل)، تقی صادقی، تهران: فرهنگ‌گستر، ۱۳۷۹، ۲۲۸ ص.
۸۳. رؤیاینگاری وحی کتاب، ابوالفضل ساجدی، حامد ساجدی؛ تهیه پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۶، ۲۴۰ ص.
۸۴. ستیز و معارضه با قرآن در گذر زمان، محمدمهدی خواجه‌پوربنادکی، محمد دهقانی فیروز آبادی، سمیه یوسفی، تهران: شهر علم، ۱۳۹۷، ۳۷۵ ص.
۸۵. سروش وحی، تهیه و تنظیم انتشارات بین‌الحرمین، قم: بین‌الحرمین، ۱۳۸۸، ۵۶۴ ص.
۸۶. سقراط‌هایی از گونه‌ای دیگر: روشنفکران در تمدن عربی، محمدعابد جابری؛ ترجمه محمد آل‌مهدی، تهران: فرهنگ جاوید، ۱۳۸۹، ۲۵۷ ص.
۸۷. سلامه القرآن من التحریف و تنفیذ الافتراءات علی الشیعه الامامیه، فتح‌الله محمدی، تهران: پیام آزادی، ۱۳۷۸.
۸۸. سلامه القرآن من التحریف، اصدار مرکز الرساله، قم: مرکز الرساله، ۱۴۱۷ق. = ۱۳۷۵، ص ۱۱۱.
۸۹. سلامه القرآن من التحریف و تقنید الافتراءات علی الشیعه الامامیه: عرض و نقد لاراء الدكتور ناصرین علی القفاری، احسان الهی ظهیر، محمدمال‌الله و آخرین، فتح‌الله محمدی (نچارزادگان)، تهران: مشعر، ۱۳۸۲، ۷۵۸ ص.
۹۰. سلامه القرآن من التحریف، علی موسی الکعبی، قم: مرکز الرساله، ۱۴۲۶ق. = ۱۳۸۴، ۱۱۱ ص.
۹۱. شبهات جاهلان در قرآن، محمدرضا امین‌زاده؛ زیر نظر هیات علمی دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری، قم: دفتر نشر برگزیده، ۱۳۷۹، ۱۵۹ ص.

۹۲. شبهات جدید قرآنی: تاملی در مطالب دکتر سروش درباره قرآن، محمدعلی رضایی اصفهانی؛ تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی، قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۰، ۱۸۴ ص.
۹۳. شبهات قرآنی و نقد نظریه‌ی اقتباس، محمدمهدی ایمانی‌پور، تهران: فلوپین، ۱۳۹۸، ۲۸۰.
۹۴. شبهات مزعومه حول القرآن‌الکریم و ردها، محمدالصادق قمحاوی، بیروت: عالم‌الکتب، ۱۴۲۷ ق. = ۲۰۰۶ م. = ۱۳۸۵، ۱۳۵ ص.
۹۵. شبهات ورود حول القرآن‌الکریم، محمدهادی معرفه؛ تحقیق موسسه‌التمهید، قم: موسسه‌التمهید، ۱۴۲۳ ق. = ۲۰۰۲ م. = ۱۳۸۱، ۶۰۷ ص.
۹۶. شبهه ناسازگاری‌ها و تناقضات ادبی قرآن کریم و پاسخ به آنها، نویسندگان مرضیه عسکری‌کوپائی، تهران: ندای کارآفرین، ۱۳۹۸، ۱۶۰ ص.
۹۷. شبهه‌شناسی قرآنی: یا توهم تعارض در قرآن = (موهم الاختلاف فی القرآن‌الکریم) در پاسخ‌هایی به...، مسعود صادقی، تهران: دارالکتب‌الاسلامیه، ۱۳۸۵، ۳۴۴ ص.
۹۸. شفاعت چرا و چگونه: نقدی بر مذهب فکری ابن تیمیه و محمدبن عبدالوهاب، غلامرضا حسینی، قم: بنیاد معارف اسلامی، ۱۳۸۶، ۲۰۶ ص.
۹۹. صیانه‌القرآن من التحریف، محمدهادی معرفه؛ تحقیق موسسه‌التمهید، قم: تمهید، ۱۳۸۶، ۲۷۲ ص.
۱۰۰. عدم تحریف در قرآن کریم، مسعود میرزائی، احمد آرامون، خمین: مسعود میرزایی، ۱۳۹۴، ۵۸ ص.
۱۰۱. عدم تحریف قرآن، حسن طاهری خرم‌آبادی، قم: بوستان کتاب قم (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۵، ۱۷۶ ص.
۱۰۲. عرصه سیمرغ: پاسخی قاطع به شبهات کتاب «نقد قرآن سها»، حسین رضایی؛ تهیه پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۸.
۱۰۳. عصمه القرآن من الزیاده و النقصان، مرتضی رضوی؛ ترجمه علی‌الکورانی‌العاملی، قم: دار الهجرة، ۱۴۲۲ ق. = ۱۳۸۰، ۲۷۱ ص.

۱۰۴. عیار شبهه‌ورزی در سنجه حقیقت، عبدالصبور مرزوق... و دیگران؛ ترجمه و تحقیق از فائزه دینی.؛ زیر نظر محمود حمدی زقزوق، تهران: روزنه، ۱۳۹۷، ۲۷۸ ص.
۱۰۵. فرضیه اقتباس قرآن کریم از مصادر غیرالهی: بررسی و نقد شبهات خاورشناسان، محمدسعید فیاض؛ ویراستار علمی علی شریفی؛ به سفارش معاونت قرآن و عترت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، قم: فلاح، ۱۳۹۳، ۲۴۰ص.
۱۰۶. القائلون بتحريف القرآن السننه ام‌الشیعیه، علاءالدین امیرمحمد القروینی، قم: یاس زهرا، ۱۴۲۴ق. = ۲۰۰۳م. = ۱۳۸۲، ص ۲۳۰.
۱۰۷. القراءه‌الحدائیه‌المعاصره للقرآن‌الکریم القراءه‌الحدائیه‌المعاصره للقرآن‌الکریم، عمر زهیر علی؛ عقیدخالد العزاوی. سوریه: دار روادالمجد: دار العصماء، ۱۴۳۹ق. = ۲۰۱۷م. = ۱۳۹۶، ۴۰۰ ص.
۱۰۸. القرآن‌الکریم (دراسه لتصحیح‌الاطع‌الوارده فی‌الموسوعه‌الاسلامیه‌الصادره عن‌دار بریل فی لایدن)، رباط: منظمه‌الاسلامیه‌للتربیه‌و‌العلوم‌و‌الثقافه، ۱۴۱۷ق. = ۱۹۹۷م. = ۱۳۷۶، ۱۲۲ ص.
۱۰۹. قرآن تجلیگاه برترین اندیشه‌ها: ۲۰۰۰ نظریه از دانشمندان غیر اسلامی در مورد قرآن کریم، شوزب نوریان، قم: ندای الهی، ۱۳۹۳، ۱۲۸ ص.
۱۱۰. قرآن حقیقتی جاودان: پاسخ به شبهات ادبی کتاب «نقد قرآن»، صدیقه فرهادیان، مهدی داوری، قم: دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، ۱۳۹۷، ۲۰۰ ص.
۱۱۱. قرآن در برابر معاندان (در پاسخ سها)، اثر رضا رهنما، تهران: نشر احسان، ۱۳۹۷، ۲ ج.
۱۱۲. قرآن کریم رو در روی فقه خشونت، علی قره‌داغی احمد صبحی منصور هادی علی؛ مترجم کیومرث یوسفی، سندنج: زانست، ۱۳۹۳، ۲۶۲ص.
۱۱۳. قرآن و شبهات معاصر: چالش‌های قرآن و علم وحی، جمعی از پژوهشگران قرآنی؛ زیر نظر محمدعلی رضایی‌اصفهانی، قم: انتشارات پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸۹، ۱۵۹ص.
۱۱۴. قرآن و فرهنگ زمانه، محمدهادی معرفت؛ مترجم حسن حکیم‌باشی، قم: تمهید، ۱۳۸۹، ۲۰۸ص.
۱۱۵. قرآن و فرهنگ عصر نزول، حسین فقیه، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام‌خیمینی(ره)، ۱۳۹۱، ۴۳۱ ص.
۱۱۶. قرآن و مصونیت از تحریف ترجمه صیانه‌القرآن من‌التحریف، سیدکمال حیدری؛ ترجمه گروهی از مترجمان نشر مشعر، تهران: نشر مشعر، ۱۳۹۲، ۱۴۳ ص.

۱۱۷. القرآن و اوهام مستشرق، محمدحسین ابوالعلا، مصر: المکتب العربی للمعارف، ۱۹۹۱م. = ۱۳۷۰، ۱۲۶ص.
۱۱۸. قرآن یادگار پیامبر (قرآن و فرهنگ عصر نزول)، زینب باستانی، تهران: مدحت، ۱۳۹۰، ۱۵۷ص.
۱۱۹. قرآن، جمعی از نویسندگان گروه کلام و معارف پژوهشکده حج و زیارت، تهران: نشر مشعر، ۱۳۹۵، ۱۲۰ص.
۱۲۰. القرآن الکریم من المنظور الاستشرافی: دراسه نقدیه تحلیلیه، محمدمحمد ابولیله، مصر: دارالنشر للجامعات، ۱۴۲۳ق، = ۲۰۰۲م، = ۱۳۸۱، ۴۲۴ص.
۱۲۱. قضایا قرآنیه فی الموسوعه البریطانیه (نقد مطاعن، ورد شبهات)، فضل حسن عباس، عمان: دارالبشیر، ۱۴۱۰ق، = ۱۹۸۹م، = ۱۳۶۸، ۲۸۳ص و دارالفتح، ۱۴۲۱ق، = ۲۰۰۰م، = ۱۳۷۹، ۲۸۴ص.
۱۲۲. کلام و حیانی: «تحلیل تطورات آراء متکلمان مسلمان پیرامون وحیانی بودن محتوای قرآن کریم»، صغری بیگم طهماسبی یزدآبادی؛ تهیه و تنظیم معاونت پژوهش، اداره کل پژوهش‌های عمومی، مرکز نشر هاجر؛ برای موسسه آموزش عالی فاطمه الزهرا علیهاالسلام شیراز، قم: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۵، ۱۲۶ص.
۱۲۳. الگوی قرآنی پاسخ به شبهات اعتقادی، داوود افقی، تبریز: دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، ۱۳۹۷، ۲۷۸ص.
۱۲۴. مباحث قرآنی و حدیثی خاورشناسان، انجمن تاریخ پژوهان؛ به کوشش محمدرضا بارانی، قم: خاکریز، ۱۳۸۸، ۲۰۰ص.
۱۲۵. محاصره... و اباده موقف الغرب من الاسلام، زینب عبدالعزیز، قاهره: قدس، م ۲۰۰۱ = ۱۴۲۱ق = ۱۳۸۰، ص ۲۷۴.
۱۲۶. محاوله لفهم القرآن الکریم ورد شبهات الغافلین، سیدناصر الحسینی، تهران: دارالسمیع، ۱۳۹۶، ۱۱۵ص.
۱۲۷. مراجعات قرآنیه: اسئله شبهات وردود، ریاض الحکیم، قم: دارالهلال، ۱۴۲۵ق، = ۲۰۰۵م، = ۱۳۸۴، ۴۷۲ص.

۱۲۸. المستشرقون و القرآن: دراسة نقدیه لمناهج المستشرقین، عمر لطفی العالم، مرکز دراسات العالم الاسلامی، م ۱۹۹۱ = ۱۳۷۰، ۲۰۴ ص
۱۲۹. مستشرقان و علوم قرآن، محمدجواد اسکندرلو، قم: دار المبلغین، ۱۳۹۷، ۴۲۴ ص.
۱۳۰. مستشرقان و قرآن: نقد و بررسی آراء مستشرقان درباره قرآن، محمد حسن زمانی، قم: موسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۵، ۵۸۸ ص.
۱۳۱. المستشرقون و الدراسات القرآنیة، محمد حسین علی الصغیر، بیروت: دارالمورخ العربی، ۱۹۹۹م. = ۱۴۲۰ق. = ۱۳۷۸، ص ۱۸۴.
۱۳۲. المستشرقون و ترجمة القرآن الکریم عرض موجز بالمستندات لمواقف و آراء و فتاوی...، یقدمها محمد صالح البندق، بیروت: دارالافاق الجدیة، ۱۴۳۰ق، = ۱۹۸۳م، = ۱۳۸۸، ۲۳۸ ص
۱۳۳. المستشرقون و عدم التحریف فی القرآن الکریم، محمدجواد اسکندرلو، قم: دارالمبلغین، ۱۴۳۹ق، = ۲۰۱۸م، = ۱۳۹۷، ۷۲ص.
۱۳۴. المستشرقون والقرآن: دراسة لترجمات نفر من المستشرقین الفرنسیین للقرآن و آرائهم فیہ، ابراهیم عوض، قاهره: مکتبه زهراء الشرق: دار القاهره للطباعة ۱۴۲۳ق. = ۲۰۰۳م. = ۱۳۸۲، ۱۹۵ ص.
۱۳۵. مطالعه محوری قرآن پژوهی خاورشناسان، مجید پورطباطبایی، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۵، ۱۳۲ ص.
۱۳۶. معارضه القرآن فی المعیار الاسلوبی: ممن ادعی النبوه انموذجا، مشکور کاظم العوادی، قم: دارالغدیر، ۱۴۳۸ ق، = ۲۰۱۷ م، = ۱۳۹۶، ۶۴ ص.
۱۳۷. من اسالیب الاقناع فی القرآن الکریم، معتصم بایکر مصطفی، قطر: وزارة الاوقاف والشؤون الاسلامیة ۲۰۰۳م، = ۱۴۲۴ق، = ۱۳۸۲، ۱۲۵ص.
۱۳۸. منه المنان فی الدفاع عن القرآن، محمد الصدر؛ تحقیق موسسه المتنظر (عج) لاحیاء تراث آل الصدر، قم: محبین، ۱۴۳۲ ق، = ۲۰۱۱ م، = ۱۳۹۰.
۱۳۹. میراث تعصب: شرق شناسان معاصر و پندارهای نادرست آنان درباره قرآن، محمدنسرین محمد ناصر؛ مترجم هدی شفیع شکیب، قم: موسسه مطالعاتی روابط اسلام و غرب، ۱۳۹۲، ۱۵۱ص.
۱۴۰. نزهت قرآن از تحریف، جوادی آملی؛ تحقیق علی نصیری، قم: اسراء، ۱۳۸۶، ۲۱۴ ص.

۱۴۱. نظریه رویای رسولانه‌ی دکتر سروش در ترازوی نقد، تحقیق و پژوهش محمد احمدیان، سندج: یالای رووناکی، ۱۳۹۵، ۱۶۰ص.
۱۴۲. نقد آراء خاورشناسان با تکیه بر علوم قرآنی کتاب، طاهره رحیم پورازغدی، مشهد: انتشارات ۱۱۰، ۱۳۹۵، ۳۰۱ص.
۱۴۳. نقد آراء خاورشناسان پیرامون اعجاز علمی قرآن، رضا جعفری، قزوین: سایه‌گستر، ۱۳۹۱، ۱۵۲ص.
۱۴۴. نقد بازشناسی قرآن، عباسعلی براتی؛ زیر نظر جعفر سبحانی، قم: موسسه سیدالشهداء، ۱۳۶۹، ۳۴۸ص.
۱۴۵. نقد تحلیلی شبهات وارده در تحریف قرآن از سوی مستشرقان، فرزاد دهقانی، حسام امامی دانالو، تهران: برادری، ۱۳۹۵، ۲۰۴ص.
۱۴۶. نقد شبهات پیرامون قرآن کریم، محمد هادی معرفت؛ مترجمان حسن حکیم‌باشی... و دیگران، قم: تمهید، ۱۳۸۵، ۷۲۰ص.
۱۴۷. نقد شبهه تحریف قرآن از منظر قرآن، حسین کامیاب؛ ویراستار زهرا غریب حسینی، رفسنجان: دانشگاه ولیعصر (عج) رفسنجان، ۱۳۹۳، ۱۵۹ص.
۱۴۸. نقد و بررسی ترور در قرآن کریم، روح‌الله فیض‌اللهی، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۹، ۲۴۵ص.
۱۴۹. نقد و بررسی سیره پژوهی مستشرقان با ترجمه مدخل سیره و قرآن دایره‌المعارف قرآن لایدن، نویسنده و پژوهشگر حیدر پاسنگ، تهران: سخنوران، ۱۳۹۳، ۱۷۵ص.
۱۵۰. نقد و بررسی شبهات پیرامون عدالت، آزادی و پیشرفت در آیات قرآن با تاکید بر شبهات دکتر سها، محمد اسماعیل ابراهیمی فرد، تهران: نشر رزا، ۱۳۹۸، ۱۲۷ص.
۱۵۱. نقد و بررسی شبهه (تاثیرپذیری قرآن کریم از فرهنگ زمانه) با محوریت روایات شان نزول، نرجس خاتون انصاری، کرج: نامه مکتب‌الزهراء (س)، ۱۳۹۸، ۱۳۸ص.
۱۵۲. نکته‌های قرآنی درباره‌ی پاسخ به ادعاهای اهل کتاب، عباسعلی کامرانیان، تهران: آیه‌وآئینه، ۱۳۹۷، ۸۰ص.

۱۵۳. نگاهی به «نقد قرآن» کتاب، محمدعلی رضایی اصفهانی؛ تلخیص ابراهیم رضایی آدریانی؛ برای مرکز پژوهشی قرآن کریم المهدی (عج)، قم: انتشارات پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۹۵، ۱۹۲ص. این کتاب تلخیص و بازنویسی کتاب "بررسی مبانی کتاب «نقد قرآن» است که آن نیز نقد و تفسیر کتاب "نقد قرآن" نوشته سها (مستعار) است.
۱۵۴. نگاهی به مسیحیت و پاسخ به شبهات، علی اصغر رضوانی؛ مترجم محمدالله حلیم اف، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، ۱۳۹۰، ۲۸۸ص.
۱۵۵. نگاهی به مسیحیت و پاسخ به شبهات، علی اصغر رضوانی، قم: مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۵، ۲۹۶ص.
۱۵۶. نگاهی نو به اسلام، مسعود انصاری، امریکای شمالی: بی نا، ۲۰۰۵م. = ۱۳۸۴، ۵۴۳ص.
۱۵۷. وحی حق: (در نقد تئوری رویای رسولانه)، مصطفی حسینی طباطبایی، تهران: نشر احسان، ۱۳۹۷، ۲۳ص.
۱۵۸. وحی قرآنی: چیستی، حقیقت و چگونگی نزول وحی قرآنی، دیدگاه‌ها، نقد و نظر، ابراهیم کلانتری، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۶، ۱۶۰ص.
۱۵۹. وعندالله تجتمع الخصوم، سعید عبدالعظیم، ریاض: دارطیبه الخضراء، ۲۰۰۳م. = ۱۳۸۲، ۳۹۲ص.

منابع

با توجه به اینکه این نوع مقالات کتابشناسی خود معرفی منابع هستند نیازی به معرفی منبع در این نوع نگارش‌ها نیست.